

Որովհետև Խորենացւոյ վարքն և կեանքը, ինչպէս բռնիք՝ ծանօթ է, և անտրատ սրբութեան նորա ոչ միայն տոհմային ժամանակակից, այլ և յետագայ մատենագիրք, ինչպէս Գանձակեցի, Արծրունի և Շնորհալի, անդուսի վրայք են, ուստի Խորենացի բոլոր ազգիս մէջ Ք.Պ. դարուց 'ի վեր ամենահմուտ գիտութեան ստիպատէս մը և անխարզօր վարուց օրինակ մ'եղած է: Աւելորդ համարելով Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Հահանման լուսապայծառ Ս. Հարց անոր վրայ տուած պանծալի վրկայողութիւնքն 'ի մէջ բերել, միով բանիւ կ'ըսենք ընդ Սամուելի Անեցւոյ, Պատմարան կարի յոյժ հմարտախօս:

Նոյն իսկ արտաքին քննադատք ևս՝ խոր դաս պատմի գաղափար շունեցան ընաւ անոր վրայ, ինչպէս Որբան անգամ դիրսահառան և ժականը միայն կու տայ: Այսպէս ալ մենք յաւմենայնի պատկառ կարով անոր անձին՝ ոչ զյաւձրենէք անոր աղբերացը վրայ, և քննենք թէ ստուգիւ ինչպէս որ գտաւ, այնպէս ևս աւանդեց մեզի, եթէ ոչ:

Կը շարունակուի:

Յիշուի այսպիսի քննադատութեան մի ձեռք զարնելը ամենագզուշոյի և յոյժ փափուկ կէտ մ'է, և 'ի վեր քան զկար մեր. սակայն այս ինդրոյս նկատմամբ մեր Հայրենեաց և Հայաստանի օրտին վրայ բացուած վէրքը մեղմելու համար սկանք, ուստի ներուձն կը խնդրենք մեր համարձակութեանն և խիստ դատողութենէ աւելի՝ անոնց հմարտաւէր կարեկցութեանը կը յուսանք հանդիպել:

Որո՞նք են արդեօք այս աղբիւրներս: Ըստ վկայութեան նոյն իսկ Խորենացւոյ՝ են Ա. Աղբիւրք՝ հեթանոս մատենագրաց, Յունաց մատենար կերպով. Բ. Աղբիւրք՝ հեթանոս-Քաղղէացի մատենագրաց, բայց ըստ յունարէն թարգմանութեան. Գ. Աղբիւրք՝ պարսիկ և ասորի մատենագրաց, թերևս յոյն թարգմանութեամբ, որ կային իրեն ժամանակ. Դ. Աղբիւրք՝ Եղեւսոյ, Մծրնայ և Սինպի գիւտնէրը, որոնց անձամբ այց ելաւ և քննեց. Ե. Աղբիւր՝ Հայաստանի ժողովրդական երգեր, զբրոյցք, և այլ աւանդութիւններ, զորս Հայք մինչև Եր գար դեռ կենդանի կը պահէին:

Հ. ԲԱՐՈՅԸ, ՍԱՐԳՍԵԱՆ

### Չիկէ և մարդիկ.

Մարզն կարի արագապէս փոփոխի. զի թէպէտ որպէս զերկիրն բարձրանայ, որպէս զերկիր մոխրանայ, որպէս զամպ սփռի, և որպէս կաթիլ պահասի. որպէս ծաղիկ պայծառանայ, և որպէս խոտ չորանայ. որպէս բոց բորբոքի, և որպէս ծախ լուծանի. որպէս մրրիկ փոթորկի, և որպէս սարդի ոստայն անկանի. որպէս Հնոց ստատու կանայ, և որպէս առկառ շիջանի. որպէս զծով յառնէ, և որպէս զաւազ 'ի խորս ընկղմի. որպէս զծառ վայելչունայ, և որպէս զտերև թօթափի: Երբեմն որպէս ըզլեռան կարծէ դիմքն, և երբեմն որպէս ըստուեր աներևելոյթ լինի. երբեմն որպէս զառիւժ գոչէ, և երբեմն որպէս զմիջիս տկուրանայ. երբեմն որպէս հողմն ստատիկ 'ի դիմի հարկանի, և երբեմն որպէս հեղեղատ յառնէ և երբեմն որպէս խօրի 'ի հողմայ հալածի: Այսօր ուրախ և 'ի վաղիւն տրտում. ընդ առաւօտն ստողը, և ընդ երեկն ցաւագին... այսօր ահարկու և վաղիւն ահարկու:

ԱՆՈՒՆԱ ՎԱՐՈՅԵԱՆ

### Առաջք.

Այն օրն որ 'ի մօրէ կու ծնանէիր, ամէն ուրախանային, գու յայր. հանց բան արա որ այն օրն որ մեռնիս, ամեննքեան լան և դու ուրախանաս:

Թէ տասն խօսք բարի գիտես, գու զինն խօսեսաց, և զմինն պահէ:

Ի սև ամպոյն և 'ի խելայեղ մարդոյն մի վախենար, այլ 'ի սպիտակ ամպոյն և 'ի խելօք մարդոյն:

Ո՛վ ամառն դատարկ 'ի շուրջ գայ, ձմեռն ատամն 'ի վերայ ատամանն տայ:

Աւիւձն որսորդ չլինի, աղուէս մի լաւ քան զնա:

Գաղտնի մեղքն լաւ է քան զյայտնի առաքինութիւնն. թէ աստուածապաշտ ես, փառապաշտ մի լինիր:

ՈՍԿԵՓՈՐԻԿ